

СПЕЦІАЛЬНА СТЕНОГРАМНА ПІДГОТОВКА РАЛІЙНИХ ЕКІПАЖІВ НА ЕТАПІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Рибак Л.І.

Львівський державний університет
фізичної культури

Вступ. У сучасних автомобільних ралі основна боротьба між екіпажами ведеться на спеціальних швидкісних ділянках (СД), траси яких запам'ятати практично неможливо [1]. Тому особливого значення набуває висока якість і раціональність запису та відтворення штурманом швидкісної стенограми, що дозволяє водію в умовах гострого дефіциту часу і підвищеного ризику аварії вчасно отримувати випереджаючу інформацію про невидимі попереду ділянки траси і в повній мірі проявити увесь комплекс його умінь і навичок [2]. Дослідження змагальної діяльності учасників всеукраїнських змагань з авторалі 2009 — 2010 р.р. [3] виявили достовірний статистичний взаємозв'язок між оцінкою якості укладання і запису ралійними екіпажами швидкісних стенограм та їх спортивними результатами.

Згідно проведених нами раніше досліджень [4], спеціальна стенограмна підготовка ралійних екіпажів повинна розпочинатись у другій половині етапу спеціалізованої базової підготовки, так як її основа — інформаційна взаємодія між членами екіпажу, яка вимагає синхронних, надійних, стабільних та активних дій обох водіїв, а також високого рівня майстерності спортивного керування автомобілем

Проте ефективність описаної в наших роботах [4 — 6] методики спеціальної стенограмної підготовки не була підтверджена в практиці підготовки ралійних екіпажів, тому порівняння розробленої нами методики з традиційними підходами (майстер-класи висококваліфікованих спортсменів-ралістів, «натаскування» на чужі стенограми тощо) в педагогічному експерименті є актуальним і має велике практичне значення.

Мета дослідження — експериментальне підтвердження ефективності розробленої нами методики спеціальної стенограмної підготовки ралійних екіпажів на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Методика дослідження. Для експериментального підтвердження ефективності розробленої нами методики був проведений педагогічний експеримент із залученням учасників п'ятиетапної національної гоночної серії «Кубок Лиманів — 2010», в якій поряд з досвідченими спортсменами, беруть участь екіпажі, які не набули достатнього досвіду і кваліфікації (етап спеціалізованої базової підготовки і перехід до етапу підготовки до вищих досягнень).

В експериментальну групу увійшли 10 екіпажів — випускники закладів початкової підготовки водіїв «Шаповалов-ралі» (м. Одеса) і «Львів» (м. Львів, ЛДУФК) 2008 — 2010 р. р., які після другого етапу «Кубка» виявили бажання пройти додаткову стенограмну підготовку за розробленою нами методикою. У порівняльну групу були включені також десять екіпажів, які удосконалювали свою стенограмну підготовленість за традиційними методиками.

На другому етапі «Кубка» нами були скопійовані, проаналізовані та оцінені за авторською методикою швидкісні стенограми всіх учасників педагогічного експерименту, що дозволило розробити програму спеціальної стенограмної підготовки екіпажів експериментальної групи. Теоретична, тренажерна і полігонна стенограмна підготовка цих екіпажів за індивідуальними програмами здійснювалась протягом червня — жовтня 2010 р. Підсумковий контроль стенограм усіх учасників педагогічного експерименту був проведений на п'ятому (завершальному) етапі «Кубка», який проходив на тій самій трасі, що дозволило отримати достовірні дані для їх порівняння та об'єктивної оцінки ефективності розробленої нами методики.

Обговорення результатів і висновки. Аналіз результатів оцінки швидкісних стенограм екіпажів експериментальної та

порівняльної груп перед педагогічним експериментом, розрахованих за методикою [3], показав, що усі відмінності, виявлені між підрахованими оцінками для рівня значущості $p < 0,05$ статистично недостовірні, тобто групи були сформовані об'єктивно. Зате після закінчення педагогічного експерименту середні оцінки стенограм екіпажів експериментальної групи (як сумарна, так і її складові за об'єктивними та суб'єктивними показниками) істотно вищі, ніж аналогічні оцінки стенограм екіпажів, що увійшли в порівняльну групу, причому усі виявлені різниці статистично достовірні ($t > t_{крит}$). Це дозволяє стверджувати, що застосування розробленої нами методики спеціальної стенограмної підготовки ралійних екіпажів на етапі спеціалізованої базової підготовки є більш ефективним, ніж традиційні підходи «натаскування» на конкретні стенограми лідерів, або «майстер-класи» досвідчених ралістів, які широко використовувались до сьогоднішнього дня. Приріст сумарних оцінок стенограм екіпажів обох груп протягом педагогічного експерименту відбувся в основному за рахунок покращення оцінок за об'єктивними показниками, що може свідчити про свідоме осмислення спортсменами нових знань з даної проблеми і самостійного критичного перегляду системи укладання стенограми, яку вони застосовували до педагогічного експерименту.

Структура оцінок стенограм за окремими об'єктивними та суб'єктивними показниками для обох груп екіпажів подібна (особливо для оцінок за суб'єктивними показниками); форма запису стенограм до і навіть після експерименту для екіпажів обох груп далека до ідеальної і може бути істотно покращена

Список літератури

1. *Сингуринди Э. Г.* Автомобильный спорт / Эдвард Сингуринди. — М : ДОСААФ, 1982. — Ч.1. — 304 с.
2. *Потапова Н. А.* Основные аспекты подготовки штурмана в автомобильном ралли / Потапова Н. А. // Юбилейный сб. науч. тр. молодых ученых и студ. РГАФК. — М., 1998. — С. 153 — 155.
3. *Рибак Л.* Вплив якості укладання і запису швидкісних стенограм на результати змагальної діяльності ралійних екіпажів / Рибак Л. І., Рибак О. Ю // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту / за заг. ред. Євгена Приступи. — Л., 2011. — Вип. 15, т. 1. — С. 222 — 235.
4. *Рибак Л. І.* Стенограмна підготовка авторалістів різного віку і кваліфікації у системі багаторічного спортивного удосконалення // Молода спортивна наука

України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту / за заг. ред. Євгена Приступи. — Л., 2010. — Вип. 14, т. 1. — С. 248 — 255.

5. *Рибак Л. І.* Модель штучного керуючого середовища для стенограмної підготовки ралійних екіпажів // Теорія та методика фізичного виховання: науково-методичний журнал. — №06 (44). — X., 2008. — С. 46 — 51.
6. *Рибак Л. І.* Застосування сучасних інформаційних технологій для контролю за спеціальною підготовкою ралійних екіпажів / Рибак Л. І. // Теорія та методика фізичного виховання. — 2010. — № 10. — С. 28 — 33.